

'DE ONVERWACHTE' IS GEKOMEN

C.B. Uljé

Van Dijkstraat 21, 2405 XE Alphen aan den Rijn

Uljé, C.B. 2001. The unexpected arrives. *Coolia* 44(1): 29-30.

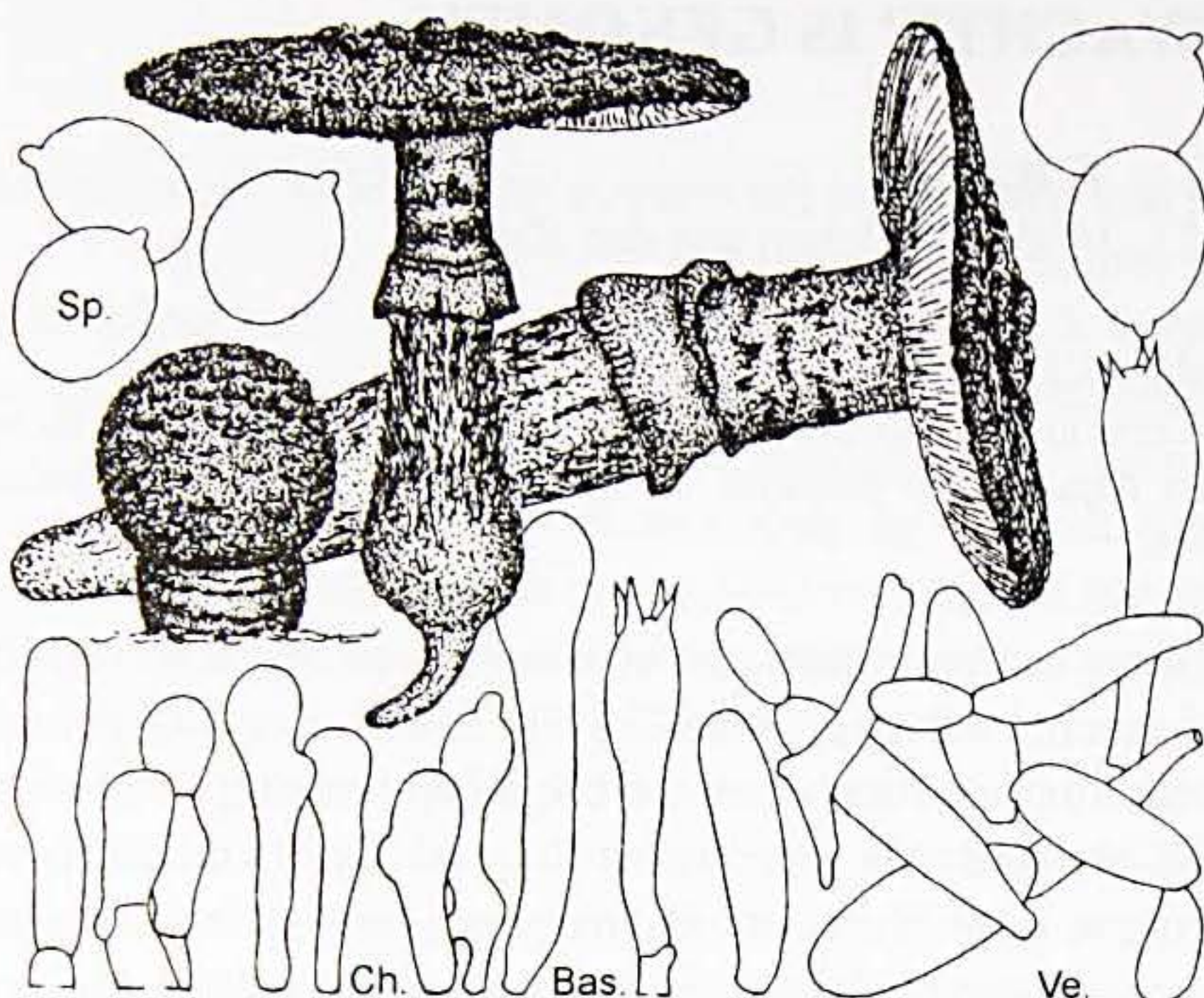
Amanita inopinata, a species found previously only in Great Britain and New Zealand, was found in a *Fraxinus* plantation near Alphen aan den Rijn in the province of Zuid-Holland in The Netherlands. Micrographs and a colour photograph are given.

Zoals een hond probeert te eten uit het bakje van zijn maatje en een visser een zo lang mogelijke hengel koopt om maar aan de andere kant van het water te komen, zo zijn er ook mycologen van het type 'wat je ver haalt is lekkerder'. Dit karaktertrekje leidde er toe dat ik op een dag in november ongeveer alleen overbleef in het natte Zuid-Holland toen ook mijn vrouw met haar twee dochters en één schoonzoon vertrok om ergens ver weg te gaan 'shoppen'. Zo heet dat geloof ik tegenwoordig. Toen het waarachtig een paar uur droog was, kwam het bij me op weer eens naar 'het Spookverlaat' te gaan ten zuiden van Alphen aan den Rijn. Ja, aan het einde van de 'Galgweg'. Vroeger gebeurden daar rare dingen, maar dat verhaal hoort hier niet thuis en is trouwens te lezen bij de daar aanwezige vogelkijkhut.

Het landschap is er weids, voornamelijk weiland op veen. Dankzij het ruilverkavelen dat in deze omgeving de laatste decennia is doorgevoerd (bij het verkavelen moet wettelijk 5% van het terrein natuurgebied worden is mij verteld) zijn er nu een aantal weilanden omgevormd tot essenbos met hier en daar een eikje, vlier of wilgje. De bosjes worden afgewisseld met ondiep uitgegraven plassen ten gunste van waadvogels. Het is landschappelijk een mooi gebied met restanten van de Kruiskade die vroeger Alphen met Hazerswoude verbond. Het grootste deel van de kade is aan weerszijden voorzien van uitsluitend essenopslag. Omdat het geboomte in de aangeplante percelen nog erg jong is, nodigt het van afstand niet uit tot inventariseren. Mijn voorkeur gaat dan ook uit naar de Kruiskade, die een stuk aantrekkelijker is. Maar na de paar honderd meter die je dan te gaan hebt op een kade met aan weerszijden zo'n drie meter essenopslag, sta je weer snel in de open ruimte. Omdat toch niemand op me wachtte (niet zielig hoor, ze zijn weer teruggekomen) begon ik wat in de essenbosjes te struinen. Na 5 meter al zag ik twee paddestoelen met bijna zwarte, zeer schubbeige hoeden naast een van de esjes. Op het centrum van de hoed waren de schubben zelfs wratvormig en min of meer afgeplat rond. Het leek wat op overmatig schubbeige Honingzwammen. Toen ik me boog om de paddestoelen aan de onderkant te bekijken, ontwaarde ik zuiver witte lamellen in prachtig contrast met het sepiakleurige oppervlak. Net een Parasolzwam. Op de steel bevond zich een dikke, lichter grijze, iets afstaande ring met zeer donkere, wrattige vlokken aan de onderzijde. Net een Champignon. De onderste helft van de steel, onder de ring, was bezet met open afstaande, harige schubjes, terwijl boven de ring grijze, aangedrukte gordels mooi afstaken tegen de witte ondergrond van de steel. De paddestoelen waren te mooi om te plukken, dus zocht ik verder en vond na een paar meter weer een mooi exemplaar. De steel was wortelend en taai. Ik wrikte de paddestoel uit de grond en nam hem mee ter bestudering. Onder de microscoop bekeek ik eerst de hoedschubjes in water. Het waren korte elliptische tot fusiforme cellen, mooi egaal bruin gekleurd. Zoals bij sommige Hertenzwammen. Verder zag ik breed elliptische sporen, ongekleurd en met een vrij dunne wand. Net Amanieten-sporen.

Dus Kees Bas, de *Amanita*-specialist gebeld. Zeg Kees, zijn er Amanieten met een schubbeige, bijna zwarte hoed met smarties op het centrum? Eh... ja, er is er één... die is alleen bekend uit Engeland en Nieuw-Zeeland. Zijn de sporen amyloïd? Dat had ik nog niet bekeken. Ik beloofde ernaar te kijken en het materiaal de volgende dag op het Nationaal herbarium af te leveren.

De sporen waren inderdaad amyloïd, maar ik durfde Kees niet direct weer lastig te vallen om hem dat mee te delen. Dat komt morgen wel. En Kees durfde mij (andere Kees dus) weer niet

Figuur 1. *Amanita inopinata*, x1. Ve.: Velum, x200, elementen 30-350 x 14-65 μm , gespen aanwezig. Sp.: Sporen, x2000, 8,5-10 x 6,5-7,8 μm , $Q = 1,25 - 1,30 - 1,40$, av. L = 9,3 μm , av. W = 7,1 μm . Ch.: Cheilocystiden, x800, 12-50 x 8-10(-12) μm . Bas.: Basidiën, x800, 4-sporig, ook enkele 2-sporig, tot c. 60 x 12,5 μm .

gen. Er was wel een goede aquarel van gemaakt, die in een artikeltje in een van de volgende edities van hetzelfde tijdschrift werd opgenomen (Ridley, 2000).

Nu dus ook in ons land en nog wel in het bosarme westen. Gelukkig in een biotoop dat waarschijnlijk lang onveranderd zal blijven en waar weinig menselijke activiteiten te verwachten zijn. Hopelijk zal *Amanita inopinata* er nog lang worden gevonden en door velen kunnen worden bewonderd. Hij is dan wel niet mooi gekleurd, maar wel prachtig vorm gegeven (zie de kleurenfoto op pag. 36). Er is van hogerhand natuurlijk speciaal met mijn kleurenblindheid rekening gehouden. Misschien vinden ze me daar wel een aardige vent.

Met dank aan Kees Bas voor het kritisch doorlezen van het manuscript en het geven van adviezen en aanvullingen.

Literatuur

Kibby, G. 2000. Fungal portraits No. 2: *Amanita inopinata*. Field Mycology 1: 39-40.

Reid, D.A. 1987. New or interesting records of British Hymenomycetes VII. Notes Royal Botanical Garden Edinburgh 44: 503-540.

Ridley, G.S. 2000. The New Zealand connection – *Amanita inopinata* – the mystery deepens. Field Mycology 1: 117-118.

lastig te vallen om te vragen of ze inderdaad amyloïd waren. De vondst bezorgde hem een onrustige nacht bekende hij me de volgende dag, toen hij het materiaal ogenblikkelijk als *Amanita inopinata* Reid & Bas herkende. Omdat het optreden van deze soort in Engeland in een gebied dat al heel lang door mycologen bezocht werd een zeer grote verrassing was, gebruikten zij het soort-epitheton 'inopinata', hetgeen 'onverwacht' betekent.

Amanita inopinata is voor het eerst beschreven in ZO-Engeland, in de buurt van Londen (Reid, 1987) op meerdere plekken in dezelfde streek. Toevallig is begin vorig jaar voor het eerst een foto van de soort gepubliceerd (Kibby, 2000) van vrij oud materiaal dat niet erg mooi meer was. Deze publicatie lezende ontdekte men in Nieuw-Zeeland dat ze hem ook daar hadden gevonden, maar onbeschreven hadden opgebor-

Figuur 2. Vindplaatsen van *Amanita inopinata*. Engeland en Nieuw-Zeeland overgenomen uit resp. Kibby, 2000 en Ridley, 2000.